

„Co czytać” w prawie planowania przestrzennego? Przegląd publikacji

Redaktorzy naukowci

Maciej J. Nowak 

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN

Karolina Rokicka-Murszewska 

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Autorzy

Maciej J. Nowak 

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN

Karolina Rokicka-Murszewska 

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Paulina Legutko-Kobus 

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN

Agnieszka Bieda 

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie

Małgorzata Błaszke 

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Joanna Dziedzic-Bukowska

Kancelaria Radcy Prawnego dr Joanna Dziedzic-Bukowska

Anita Kukulska-Kozieł 

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

Andrzej Nałęcz 

Uniwersytet Warszawski

Krzysztof Rogatka 

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Barbara Szejgiec-Kolenda 

Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN
Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN

Tomasz Zaborowski 

Uniwersytet Warszawski

WSTĘP

Dyskusja dotycząca polskiego prawa planowania przestrzennego jest mocno zróżnicowana tematycznie. W ujęciu generalnym z jednej strony można wyróżnić dyskusję samych prawników, a z drugiej – dyskusję pozaprawną (przede wszystkim dyskusję szeroko rozumianego środowiska urbanistycznego). Wartym podkreślenia jest, że przedstawiciele obu tych grup spotykają się i prowadzą wzajemny dialog, ale wciąż w stopniu bardzo umiarkowanym. Konsekwencją powyższego jest wzajemna ograniczona znajomość dorobku naukowego obu grup. Ponadto trzeba nadmienić, że do tego dochodzi jeszcze jedna sprawa:

wciąż w bardzo ograniczonym zakresie analizuje się niezwykle szeroki międzynarodowy dorobek naukowy, dotyczący prawa planowania przestrzennego.

Jednym z celów Zespołu Zadaniowego Prawno-Urbanistycznego Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN jest niwelowanie tych rozbieżności. Służą temu w szczególności organizowane (w formie seminaryjnej) posiedzenia oraz przygotowywane publikacje naukowe. Niniejszy materiał stanowi również próbę realizacji wskazanego celu. Ma jednak trochę odmienny charakter. Jest to bowiem próba dostarczenia czytelnikowi, w ramach jednego opracowania, zestawienia publikacji pozwalających całościowo poznać kluczowe zagadnienia dotyczące prawa planowania przestrzennego. Uwzględniono więc publikacje:

1. typowo prawnicze;
2. pozaprawne, dotyczące jednak diagnozy prawa planowania przestrzennego (jak wspomniano, polska literatura jest w tym zakresie rozbudowana);
3. międzynarodowe.

Podkreślenia wymaga, że nie chodzi w tym zakresie o wartościowanie, zwłaszcza publikacji nieujętych w zestawieniu. Aktualnie liczba publikacji naukowych, właściwie na każdy temat, jest bardzo znacząca. Chodziło o dostarczenie czytelnikom pewnego podstawowego zestawienia danych o publikacjach z trzech wyodrębnionych grup, co oczywiście nie wyklucza możliwości (a nawet czasem konieczności) dalszych poszukiwań w celu pogłębienia wybranych tematów. Autorzy mocno podkreślają, że oczywiście poza wymienioną listą jest wiele niezwykle wartościowych publikacji. Ponadto, z założenia niniejszy tekst będzie podlegał okresowym aktualizacjom. Tym samym jest on zaproszeniem do dalszej dyskusji i konsultacji. Przedłożony zbiór publikacji, które warte są czytania nie jest więc zamknięty, ani nie wartościuje publikacji w stosunku do tych nie ujętych w zestawieniu. Z pewnością nie obejmuje też wszystkich istotnych pozycji. Jest pewną propozycją wynikającą z zainteresowań badawczych autorów oraz redaktora.

Wyjaśnienia wymaga również sam tytuł oraz sposób opisu w niniejszym, dosyć nietypowym opracowaniu. Inspiracją był... Tadeusz Boy Żeleński, który pewnego razu odnotował napisaną przez ks. Mariana Pirożyńskiego książkę „Co czytać: zestawienie charakterystyk kluczowych dzieł literackich w skali światowej i polskiej”. Sama treść była kuriozalna – autor zarzucał prawie wszystkim opisywanym książkom niemoralność¹. Niemniej sam sposób opisu okazał się godny do zaadoptowania do niniejszej publikacji.

Pozostaje wyrazić nadzieję, że przygotowane zestawienie dostarczy wszystkim zainteresowanym osobom materiału umożliwiającego wszechstronne poznanie lub pogłębienie zagadnień dotyczących prawa planowania przestrzennego oraz przyczyni się do dalszego rozwoju debaty naukowej.

Maciej J. Nowak

Alterman, R. (2010). *Takings International: a Comparative Perspective of Land Use Regulations and Compensation Rights*. ABA Press.

Jedno z bardziej znanych porównań krajowych rozwiązań prawnych dotyczących prawa planowania przestrzennego, obejmujących (szeroko rozumiane) kwestie odszkodowań i związanych z nimi instrumentów planistycznych. Obejmuje zarówno poszerzone refleksje metodologiczne autorki, jak też rozdzia-

Szerzej na ten temat: <https://www.rp.pl/plus-minus/art9359661-ks-marian-pirozynski-postrach-salonow-nabiera-cech-ludzki>, dostęp: 10.07.2024 r.

ły analizujące w sposób pogłębiony perspektywę konkretnych systemów planowania przestrzennego. W zespole przygotowującym niniejszą publikację ważną rolę odgrywał autor z Polski, dr Mirosław Gdesz.

Rachelle Alterman jest jedną z najbardziej uznanych w skali międzynarodowej autorek zajmujących się prawem planowania przestrzennego. Jej analizy porównawcze dotyczą zróżnicowanych systemów, jak również różnorodnych tematów. Niewątpliwie w pracy badawczej nad wieloma zagadnieniami niezwykle cenne będzie wykorzystanie dorobku wspomnianej autorki – (oprac. MN).

Altrock, U., Gunter, S., Huning, S., Peters, D. (2016). *Spatial Planning and Urban Development in the New EU Members States. From Adjustment to Reinvention*. Routledge.

Książka obejmuje charakterystykę wybranych uwarunkowań planowania przestrzennego w grupie nowych członków Unii Europejskiej (poza państwami Europy Środkowo-Wschodniej uwzględniono również Maltę i Cypr). Składa się zarówno z próby syntetycznego porównania trendów, wyzwań i kierunków zmian. Zawiera również rozdziały poświęcone bezpośrednio specyfice poszczególnych państw (rozdział dotyczący Polski przygotował prof. Piotr Lorens). We wszystkich tych zagadnieniach pojawia się również kontekst dotyczący prawa planowania przestrzennego.

Praca nie dotyczy wprost tematu rozwiązań instytucjonalnych z zakresu planowania przestrzennego. Niemniej obejmuje również częściowo wskazany zakres, osadzając go w kontekście (ważnych z perspektywy rozumienia prawa planowania przestrzennego) szerszych trendów i tendencji determinujących zmiany (oprac. MN).

Bąkowska-Waldman, E., Kaczmarek, T. (2021). *The Use of PPGIS: Towards Reaching a Meaningful Public Participation in Spatial Planning*. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 10(9).

<https://doi.org/10.3390/ijgi10090581>

Autorzy zwrócili uwagę, że w tradycyjnych procesach planowania przestrzennego dochodzi do gry interesów, w której dominują podmioty publiczne i inwestorzy, zaś na plan dalszy schodzą potrzeby mieszkańców danego obszaru. Widać to także w Polsce, gdzie prawna regulacja opracowania planu miejscowego uwzględnia partycypację społeczną na zbyt późnym etapie, a zresztą i tak nie jest ona wówczas skuteczna, m.in. ze względu na słaby udział, wynikający z braku poczucia siły sprawczej (wynik konsultacji nie jest wiążący) i skomplikowany język dostępnych materiałów. Autorzy, po wartościowym wstępie teoretycznym, przedstawili wyniki badania jakościowego, poświęconego korzystaniu z fakultatywnych instrumentów partycypacji – internetowych kwestionariuszy i interaktywnych map – w procesie przygotowania planu miejscowego w podpoznańskich gminach.

Ustalenia Autorów wskazują na prawne ograniczenia skuteczności instrumentów partycypacji społecznej. Po pierwsze, obowiązujące prawo zobowiązuje wyłącznie do przeprowadzenia niewiążących konsultacji z mieszkańcami – wartościowa wydaje się więc dyskusja naukowa o podniesieniu partycypacji w planowaniu przestrzennym na wyższy poziom, na którym głos mieszkańców miałby realny wpływ na podejmowane rozstrzygnięcia planistyczne. Po drugie, wysoka wartość ochrony prawa własności w polskim systemie prawnym, wraz z potrzebą wypłaty odszkodowania związanego ze zmianą przeznaczenia gruntu, utrudnia podejmowanie rozstrzygnięć ograniczających korzystanie z prawa własności (oprac. AN).

Bąkowski, T. (2018). *Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne obszarów morskich*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

W monografii w sposób wszechstronny przedstawiono uwarunkowania prawne zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich. Obejmuje w tym kontekście nie tylko specyfikę prawa polskiego, ale również odnosi się do rozwiązań obowiązujących w innych państwach.

Wskazany temat jest bardzo rzadko podejmowany, a niniejsza publikacja jedną z nielicznych z tego zakresu w polskiej literaturze. Temat zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich wydaje się stawać coraz bardziej aktualny, również ze względu na postępujące zmiany klimatu. Z tych wszystkich względów publikację należy uznać za szczególnie istotną (oprac. MN).

Bąkowski, T. (red.) (2022). *Rozprawa z decyzją o warunkach zabudowy*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Monografia zawiera czternaście rozdziałów obejmujących zróżnicowane analizy dotyczące decyzji o warunkach zabudowy. Obejmuje zarówno rozważania dotyczące charakteru prawnego decyzji, analizę funkcji, lokalizację przy wykorzystaniu niniejszego instrumentu farm fotowoltaicznych (autor niniejszej, szczególnie wartościowej części to prof. Maciej Kruś), a także aspektów procesowych.

Decyzja o warunkach zabudowy stanowi przykład jednego z najbardziej kontrowersyjnych (nie tylko w skali polskiej, ale również w skali europejskiej) rozwiązań prawnych. Z uwagi na powyższe, przedmiotowa analiza wydaje się bardzo potrzebna: zawiera bowiem całościowe, wielowątkowe spojrzenie na problem (oprac. MN, MB).

Bąkowski, T. (red.). (2020). *Specustawy inwestycyjno-budowlane*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Monografia zawiera kompleksową charakterystykę specustaw inwestycyjno-budowlanych. W kolejnych rozdziałach podjęto tematy dotyczące zarówno szerszej, ogólnej roli wskazanych aktów z perspektywy systemowej i teoretycznej, kontekstu dotyczącego ochrony środowiska, a także szczególnych, wyodrębnionych z perspektywy poszczególnych ustaw instytucji (np. wywłaszczeń lub podziałów nieruchomości). Osobną część poświęcono tzw. specustawie mieszkaniowej, w szczególności trybom ustalania lokalizacji inwestycji mieszkaniowych. Zwrócono również uwagę na aspekty procesowe związane ze stosowaniem wskazanych aktów.

Specustawy stanowią wciąż istotny element systemu planowania przestrzennego w Polsce. Zrozumienie ich funkcjonowania jest koniecznym warunkiem zrozumienia ram funkcjonowania całego systemu. Monografia dostarcza najszerszych podstaw w tym zakresie, wyodrębniając kluczowe obszary tematyczne. Zawarte w monografii rozważania często odnoszą się również do podstawowych zasad i celów całego systemu planowania przestrzennego w Polsce (oprac. MN).

Brzezińska-Rawa, A. (2019). *Spójność i ciągłość podstawowych aktów planowania przestrzennego gminy: aspekty prawne*. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. Dom Organizatora.

Publikacja dotyczy idei (spójność i ciągłość), które znajdują swoje przejawy w podstawowych aktach planowania przestrzennego gminy (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

gminy i miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego), w szczególności w ich treści, formie graficznej i w sposobie przeprowadzania procedury opracowywania i uchwalania, a także relację pomiędzy tymi aktami. Analiza cech spójności i ciągłości oraz przykładów ich zastosowania w odniesieniu do podstawowych aktów planowania przestrzennego gminy pozwoliła Autorce na pozytywną weryfikację tezy, że spójność i ciągłość są zasadami prawa planowania przestrzennego, mającymi zastosowanie do powyższych aktów.

Publikacja jest szczególnie istotna, ponieważ zastosowano w niej dość innowacyjne podejście do problematyki planistycznej. W doktrynie prawniczej rzadko na tak konkretne zagadnienie, jakim jest planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, patrzy się z perspektywy aksjologicznej. To ujęcie jest w tym przypadku wartością dodaną opracowania. Wyodrębnienie i przyjęcie za punkt odniesienia zasad spójności i ciągłości również zasługuje na docenienie (oprac. KRM).

Cullingworth, B., Nadin, V. (2014). *Town and Country Planning in the UK*. 15th Edition. Routledge.

Książka opisuje angielski system planowania i polityki przestrzennej, w ujęciu historycznym, ideowym i technicznym. Wyjaśnia rolę w systemie planowania władz poszczególnych szczebli administracyjnych, opisuje strukturę planów i innych dokumentów polityki przestrzennej oraz instrumentów wdrożeniowych z zakresu gospodarki nieruchomościami. Ponadto odnosi się do poszczególnych dziedzin tematycznych polityki przestrzennej, takich jak: polityka środowiskowa, dziedzictwa kulturowego, terenów wiejskich, renowacji urbanistycznej i transportu.

Publikacja stanowi kanon wiedzy o angielskim systemie planowania przestrzennego. Jest najbardziej znaną na świecie pozycją w tym zakresie, bardzo przydatną w zrozumieniu tego skomplikowanego, pozakontynentalnego systemu prawnego. Stanowi również wzorzec dotyczący szerszej, bardziej uniwersalnej charakterystyki ram prawnych konkretnego krajowego systemu planowania przestrzennego (oprac. TZ).

Gerber, J.D., Hartman, T., Hengstermann, A. (2018). *Instruments of Land Policy. Dealing with Scarcity of Land*. Routledge.

Książka stanowi kompendium wiedzy na temat przekrojowych instrumentów łączących dziedziny planowania przestrzennego i gospodarki nieruchomościami w kontekście definicji praw własności nieruchomości. 50 autorów opisuje instrumenty stosowane w 18 krajach świata, takie jak kataster nieruchomości, negocjowalne plany zagospodarowania przestrzennego, reparcelacja gruntów, prawo pierwokupu, zbywalne prawa do zabudowy czy wywłaszczenie nieruchomości.

Książka bardzo ciekawa dla specjalistów zajmujących się stykiem planowania przestrzennego, praw własności nieruchomości i ekonomii. Poszczególne rozdziały opracowane zostały przez wiodących, światowych ekspertów w tej dziedzinie (oprac. TZ).

Gdesz, M. (2020). Ład przestrzenny z perspektywy orzecznictwa sądów administracyjnych. W: M. Nowak (red.), *Ochrona ładu przestrzennego z perspektywy prawnouurbanistycznej*. Wolters Kluwer.

W rozdziale autor dokonuje pogłębionej analizy podejścia sądów administracyjnych do ładu przestrzennego. Po wyodrębnieniu kierunków orzecznictwa oraz kluczowych płaszczyzn ocen zostały zaprezentowane pogłębione konstatacje dotyczące ujęcia wskazanej wartości z perspektywy wykładni sądowej.

Autor jest uznanym praktykiem z zakresu prawa planowania przestrzennego, współkształtującym kierunki wykładni sądownoadministracyjnej z zakresu planowania przestrzennego. Również orzeczenia z jego udziałem wyróżniają się pogłębionym podejściem. Tym bardziej więc niniejsza refleksja dotycząca sposobu ujęcia ładu przestrzennego zasługuje na szczególną uwagę (oprac. MN).

Giedych, R. (2018). *Ochrona przyrody w polityce przestrzennej miast*. Studia KPZK PAN, t. CXC.

Monografia koncentruje się na analizie funkcjonowania obszarów chronionych w miastach: ich rodzajów, celów ochrony, a także zasad kształtowania. Odnosząc się do zróżnicowanych przykładów międzynarodowych, zawiera pogłębioną analizę polskich studiów przypadku. Zawiera również pogłębione refleksje na temat kluczowych problemów funkcjonowania obszarów chronionych w badanych miastach oraz proponowanie przesłanek tworzenia nowego modelu ochrony przyrody w miastach.

Wskazane tematy autorka umiejętnie łączy z zagadnieniami prawa planowania przestrzennego, w szczególności treści (i skuteczności) poszczególnych instrumentów planowania przestrzennego. Całościowe zrozumienie prawa planowania przestrzennego wymaga pogłębionego uwzględnienia zróżnicowanych perspektyw. Jedną z nich jest perspektywa przyrodnicza. Monografia w sposób niezwykle trafny identyfikuje problemy i wyzwania występujące na styku ochrony przyrody w miastach oraz roli (i treści) regulowanych przez prawo instrumentów planowania przestrzennego w Polsce (oprac. MN).

Fogel, A., Goleń, G., Staniewska, A. (2016). *Ustawa krajobrazowa*, Wolters Kluwer.

Komentarz obejmujący tzw. ustawę krajobrazową. Stanowi kluczowy punkt odniesienia dla interpretacji przepisów wzmacniających w planowaniu przestrzennym narzędzia ochrony krajobrazu. Szczególnie istotna wydaje się analiza dotycząca tzw. uchwał reklamowych, ich uchwalania, zakresu oraz konsekwencji prawnych.

Dr Anna Fogel należy do wiodących polskich autorów zajmujących się krajobrazowymi, przyrodniczymi oraz kulturowymi aspektami planowania przestrzennego. Również z tego powodu wyrażane w komentarzu oceny wydają się szczególnie istotne. Tym bardziej, że stanowią one udaną próbę dyskusji o włączeniu do sfery planowania przestrzennego jednego z zagadnień sektorowych (oprac. MN).

Izdebski, H. (2013). *Ideologia i zagospodarowanie przestrzeni*. Wolters Kluwer Business.

W monografii zawarto szerokie, wyjątkowo erudycyjne rozważania dotyczące podstaw ideologicznych dotyczących zagospodarowania przestrzennego. Autor charakteryzuje ład przestrzenny i interes publiczny w planowaniu przestrzennym, a następnie odwołuje się do koncepcji miasta idealnego, miasta realnego

go, a także ideologii urbanistycznej XX w. Następnie wraca do koncepcji ładu przestrzennego, opisując jej relacje z prawem własności.

Jedna z najbardziej wartościowych publikacji prawnych z zakresu polskiego prawa planowania przestrzennego, zdecydowanie wykraczająca poza sferę klasycznego prawnego ujęcia. Można ją uznać za jedną z podstawowych publikacji, dotyczących prawa planowania przestrzennego w Polsce (oprac. MN).

Izdebski, H., Zachariasz, I. (red.). (2023). *Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne. Komentarz.* Wolters Kluwer.

Pogłębiony komentarz dotyczący prawa planowania przestrzennego (uwzględniający znaczący wcześniejszy dorobek autorów), obejmujący zarówno rozważania teoretyczne, jak też odniesienie się do kluczowych teoretycznych wyzwań związanych z rozumieniem poszczególnych przepisów.

Publikacja została przygotowana przez szeroki, zróżnicowany autorski zespół, gwarantujący uwzględnienie zróżnicowanych potrzeb i wrażliwości przy rozumieniu prawa planowania przestrzennego. Za szczególnie istotne można uznać rozważania dotyczące wartości planowania przestrzennego, ujętych w pierwszych przepisach zawartych w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (oprac. MŚP).

Jędraszko, A. (2005). *Zagospodarowanie przestrzenne w Polsce: Drogi i bezdroża regulacji ustawowych.* Unia Metropolii Polskich.

Książka stanowi luźny esej na temat prawa planowania przestrzennego, sprowokowany przede wszystkim wejściem w życie w roku 2003 nowej wówczas ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Wskazuje w szczególności ogólne uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, ogólne przesłanki (cele i wartości) ustaw, diagnozę problemów gospodarki przestrzennej w Polsce oraz zróżnicowane oceny dotyczące treści obowiązującej (wówczas) od niedawna ustawy.

Publikacja do dzisiaj pozostaje jedną z lepiej znanych i często przywoływanych diagnoz dotyczących prawa planowania przestrzennego, opracowanych z perspektywy pozaprawnej. Jednym z jej istotnych walorów jest odniesienie oceny polskiego prawa planowania przestrzennego do systemów innych państw (w szczególności niemieckiego). Znacząca część zawartych w książce ocen do dziś pozostaje aktualna (oprac. MN).

Kara, A., Lemmen, C., van Oosterom, P., Kalogianni, E., Alattas, A., Indrajit, A. (2024). *Design of the new structure and capabilities of LADM edition II including 3D aspects.* *Land Use Policy*, 137, 107003. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2023.107003>

Artykuł zawiera szereg pomysłów na ulepszenie istniejącej treści i rozszerzenie zakresu I wydania normy ISO 19152:2012 Land Administration Domain Model (LADM). Jego Autorzy zakładają, że jedna z części nowej normy będzie dotyczyła planowania przestrzennego (tytuł części: Part 5 – Spatial plan information). Artykuł przedstawia propozycję pięciu klas dla tego pakietu oraz dopuszcza, że dane planistyczne mogą być przedstawiane w 2D, 3D i 4D (z uwzględnieniem czasu). Ponadto, zawiera zestaw wymogów dla danych planowania przestrzennego.

Współautorami opracowania są Christiana Lemmena oraz Peter van Oosterom z Holandii, którzy uważani są za światowe autorytety w zakresie systemów administrowania gruntami. Skoro widzą oni konieczność wprowadzenia danych planowania przestrzennego do LAS oraz wprowadzają do dyskusji naukowej planowanie przestrzenne w więcej niż 2-ch wymiarach, to znaczy że niedługo będzie to kierunek, któremu trzeba się będzie przyjrzeć tworząc akty normatywne w zakresie planowania przestrzennego w naszym kraju (oprac. AB).

Kruś, M. (2019). Umowa urbanistyczna jako przykład umowy administracyjnej na tle polskiego i europejskiego porządku prawnego. *Studia Prawa Publicznego*, 3(27).

W artykule omówiono nowy instrument w prawnym systemie planowania i zagospodarowania przestrzennego, jakim jest umowa urbanistyczna. Autor podjął się próby klasyfikacji umowy urbanistycznej porównując tę instytucję - na tle przepisów prawa krajowego i europejskiego - z umową administracyjną i umową prawa publicznego.

W pierwszej kolejności przeanalizowano instytucję umowy urbanistycznej, wprowadzonej do ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym na mocy przepisów uchwalonej w dniu 9 października 2015 r. ustawy o rewitalizacji. W dalszej części artykułu wskazano w jakim zakresie przepisy prawa krajowego i unijnego, regulują instytucję umowy administracyjnej i jakie są jej istotne elementy. Charakterystyka poszczególnych elementów umowy administracyjnej doprowadzi autora do konkluzji, że umowa urbanistyczna jest umową administracyjną. Przy jej zawieraniu nie ma zastosowania zasada swobody umów, bowiem organ w swym działaniu związany jest zasadą praworządności, jednak inwestor ma możliwość akceptowania zobowiązania oraz wpływania na jego treść. Omawiana publikacja stanowi istotny materiał wyjściowy do czynienia rozważań na temat nowego instrumentu jakim jest zintegrowany plan inwestycyjny, którego obligatoryjnym elementem będzie właśnie umowa urbanistyczna. Rozważania przedstawione w artykule będą bardzo pomocne w odkodowaniu istotnych elementów takiej umowy (oprac. JDB).

Kulesza, M., Pańko, W. (1986). Instrumenty polityki przestrzennej. Aspekt prawny. *Biuletyn KPZK PAN*, z. 130.

Problemowe przedstawienie prawnego kontekstu instrumentów planowania przestrzennego (według stanu prawnego z lat 80.), ze szczególnym uwzględnieniem możliwości przełożenia na sferę celów polityki przestrzennej.

Tekst został przygotowany przez wybitnych autorów zajmujących się prawem planowania przestrzennego. Obejmuje odniesienie do odmiennych rozwiązań prawnych (w odmiennych od dzisiejszego systemu). Niemniej, pełna znajomość prawa planowania przestrzennego łączy się również ze znajomością jego kontekstu historycznego. Można znaleźć również inne, podobne analizy wspomnianych autorów (oprac. MN).

Kwaśniak, P. (2008). Plan miejscowy w systemie zagospodarowania przestrzennego. *Lexis Nexis*.

Monografia prezentuje między innymi system polskich aktów planistycznych, charakter prawny miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, treść miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz temat ochrony interesów prawnych uczestników procesu zagospodarowania przestrzeni-

nego. Osobna część analizy dotyczy kwestii nadzoru nad planowaniem przestrzennym na szczeblu lokalnym.

Jedną z pierwszych publikacji w kompleksowy sposób opisującą prawny kontekst miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Za szczególnie istotne i wartościowe należy uznać rozważania na temat charakteru prawnego różnego rodzaju postanowień planu (oprac. MB, MŚS).

Małysa-Sulińska, K. (2012). *Administracyjnoprawne aspekty inwestycji budowlanych*, Wolters Kluwer Business.

Monografia obejmuje szereg istotnych kontekstów tematycznych dotyczących prawa planowania przestrzennego. W szczególności są to tematy dotyczące przeznaczenia terenu, sposobu jego zagospodarowania oraz warunków zabudowy. Wiąże się to przede wszystkim z charakterystyką dwóch kluczowych instrumentów planowania przestrzennego na szczeblu lokalnym: miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Autorka w sposób niezwykle umiejętny, merytoryczny, a zarazem syntetyczny charakteryzuje wskazane instrumenty planowania przestrzennego, wyodrębniając klarownie różnice między przeznaczeniem terenu, zagospodarowaniem terenu i warunkami zabudowy. Szczegółowe rozróżnianie wskazanych pojęć rzeczywiście stanowi istotne wyzwanie przy części dokonywanych wykładni (oprac. MN).

Małysa-Sulińska, K. (2008). *Normy kształtujące ład przestrzenny*, Wolters Kluwer Polska.

W publikacji przeanalizowano akty kształtujące ład przestrzenny stanowiące na szczeblu kraju, województwa, jak i gminy. Główną tezę opracowania stanowi twierdzenie, że akty kształtujące ład przestrzenny mają charakter normatywny, a postanowienia zawarte w tych aktach są w istocie normami prawnymi.

Opracowanie jest pierwszym ujmującym w całości (nie zaś w odniesieniu do poszczególnych aktów planistycznych) normatywny charakter aktów kształtujących ład przestrzenny. Publikacja stanowi jedno z podstawowych źródeł wiedzy o charakterze norm kształtujących ład przestrzenny, na co wskazuje również jej wysoka cytowalność w doktrynie i orzecznictwie (oprac. KRM).

Markowski, T. (2013). *Teoria sprawiedliwości i interes publiczny jako podstawa regulacyjnego systemu planowania przestrzennego: konceptualizacja problemu*. Studia KPZK PAN, nr 153.

Odniesienie do planowania przestrzennego koncepcji związanych z teorią sprawiedliwości oraz interesem publicznym. Zdefiniowanie ich pozaprawnej (w szczególności ekonomicznej) perspektywy oraz wskazanie ich koniecznych do uwzględnienia priorytetów, z punktu widzenia regulacyjnego systemu. Powiązanie interesu publicznego z dobrami publicznymi.

Jedną z fundamentalnych publikacji, ilustrujących z perspektywy pozaprawnej wyzwanie prawa planowania przestrzennego. Szczególnie wartościowe w rozdziale są rozważania dotyczące interesu publicznego, pomagające zdecydowanie rozwinąć i pogłębić pod tym względem dyskurs prawniczy (oprac. MN).

Markowski, T., Drzazga, D. (2023). *System zintegrowanego planowania rozwoju w warunkach polskich. Założenia – zasady kierunkowe – koncepcja*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Monografia stanowi zebranie i podsumowanie wcześniejszych rozważań autorów na temat zagadnień związanych z interesem publicznym w planowaniu przestrzennym oraz zintegrowanego planowania rozwoju. Praca zawiera pogłębione pozaprawne odniesienie dotyczące zarówno roli, jak i zauważalnych słabości prawa planowania przestrzennego.

Za kluczowe elementy składające się na wartość naukową monografii należy uznać:

- ważne i potrzebne osadzenie koncepcji zintegrowanego planowania rozwoju w dotychczasowej dyskusji teoretycznej;
- twórczą analizę i dostosowanie do realiów polskiego systemu zagadnienia elastyczności planowania;
- całościowe wyrażenie koncepcji zintegrowanego planowania rozwoju i wskazanie sposobów jej uwzględnienia na różnych poziomach planowania;
- zdefiniowanie warunków wyjściowych dla dokonania postulowanych zmian systemowych (oprac. MN).

Mikuła, Ł. (2019). *Zarządzanie rozwojem przestrzennym obszarów metropolitalnych w świetle koncepcji miękkich przestrzeni planowania*. Wydawnictwo Naukowe Bogucki.

W monografii przeanalizowano możliwości zastosowania koncepcji miękkich przestrzeni (*soft spaces*) w kontekście możliwości zarządzania rozwojem przestrzennym obszarów metropolitalnych. Opracowano również model teoretyczny kreacji miękkich przestrzeni planowania, odniesiony do wyodrębnionych studiów przypadku.

Autor łączy wykształcenie prawne z wykształceniem oraz doświadczeniem obejmującym geografię społeczno-ekonomiczną i gospodarkę przestrzenną. Z niniejszej perspektywy formułowane przez niego wnioski i rekomendacje są niestandardowe i wymagają szczególnego uwzględnienia w dyskusji teoretycznej (oprac. MN).

Moroni, S. (2017). *The Public Interest*. W: *The Routledge Handbook of Planning Theory*. Routledge.

Filozoficznie – doktrynalne rozważania dotyczące interesu publicznego w planowaniu. Obejmują uniwersalne podejście, w ramach którego wskazuje się zarówno na sposoby ujęcia interesu publicznego, jak również wyróżnia grupy/ interesariuszy planowania, których interes publiczny powinien chronić.

Zaprezentowane w rozdziale ujęcie może być szczególnie istotne z perspektywy polskiej debaty o interesie publicznym w planowaniu. Przekracza bowiem zarówno perspektywę prawną, jak też perspektywę polskiego planowania przestrzennego. Takiego ujęcia i odwołania zdecydowanie brakuje w polskiej debacie (oprac. MN).

Muñoz Gielen, D., Tasan Kok, T. (2010). Flexibility in the Planning and the Consequences for Public Value Capturing in UK, Spain and Netherlands. *European Planning Studies*, 18(7). <https://doi.org/10.1080/09654311003744191>

W artykule przeprowadzono pogłębione analizy na temat elastyczności w planowaniu. Wyróżniono konkretne sposoby jej definiowania, określono wyzwania związane z jej stosowaniem oraz odniesiono do trzech odmiennych systemów planowania przestrzennego.

Jest to jedno z najważniejszych opracowań dotyczących elastyczności w planowaniu przestrzennym. Wskazany temat częściowo jest podejmowany również w polskiej literaturze. Niemniej dopiero rozważania zawarte w przedmiotowym artykule pokazują szeroki zakres tematyczny i zróżnicowane dylematy dotyczące wskazanego pojęcia oraz możliwości zarówno identyfikowania, jak i wdrażania w krajowych systemach planowania przestrzennego (oprac. MN).

Muñoz Gielen, D., Krabben van der, E. (2019). *Public Infrastructure, Private Finance. Developer Obligations and Responsibilities*. Routledge.

Książka zawiera opisy przykładów zastosowań zobowiązań deweloperskich, tj. wymogów całkowitego lub częściowego sfinansowania przez deweloperów lub właścicieli nieruchomości infrastruktury publicznej, obowiązujących w 18 krajach świata. Zobowiązania deweloperskie ujęte są jako instrument gospodarki nieruchomościami w sposób naturalny uzupełniający podstawowe instrumentarium planowania przestrzennego.

Tematyka zobowiązań deweloperskich wpisuje się w niezwykle ważne i aktualne zagadnienie poboru renty gruntowej związanej z urbanizacją oraz może stanowić jedną z kluczowych odpowiedzi na fatalny stan publicznej infrastruktury urbanistycznej w Polsce. Przegląd rozwiązań światowych w tak wąskim zakresie tematycznym gwarantuje z jednej strony przekrojowość spojrzenia na zagadnienie a z drugiej najwyższy poziom wnikliwości dyskursu naukowego (oprac. TZ).

Nadin, V., Cotella, G., & Schmitt, P. (red.). (2024). *Spatial Planning Systems in Europe. Comparison and Trajectories*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781839106255>

Publikacja stanowi jedną ze współczesnych, dotychczas dosyć rzadkich, prób porównania systemów planowania przestrzennego i zarządzania terytorialnego w krajach Unii Europejskiej po rozszerzeniu 2004 r. (dodatkowo wraz z krajami tzw. Bałkanów Zachodnich). Autorzy wzięli pod uwagę wpływ europeizacji na kształtowanie systemów planowania i praktyki planowania na poziomie krajowym, regionalnych i lokalnym (w ujęciu węższym), a także na kierunki i zmiany relacji pomiędzy zarządzaniem terytorialnym a innymi politykami europejskimi i ich wymiarem przestrzennym – o ile istnieje (w ujęciu szerszym). Praca jest efektem realizacji badań podjętych w projekcie ESPON COMPASS (Comparative Analysis of Territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe).

Z uwagi na fakt, że systemy planowania przestrzennego nie są objęte wspólną polityką europejską, ich porównanie według spójnych kryteriów jest zadaniem trudnym (wymaga znajomości lokalnych uwarunkowań, różnic kulturowych, czy też uwzględnienia celów przyświecających tworzeniu różnych zasad planowania). Dlatego też publikacja może stanowić punkt wyjścia do dalszych, bardziej pogłębionych analiz obejmujących porównywanie systemów planowania i zarządzania terytorialnego (oprac. BSK).

Needham, B., Buitelaar, E., Hartman, T. (2019). *Planning, Law and Economics. The Rules We Make for Using Land*, Routledge, Londyn/ Nowy Jork.

Monografia, w której autorzy podejmują próbę możliwie uniwersalnego określenia roli prawa planowania przestrzennego. W swych rozważaniach odnoszą się zarówno do kontekstu dotyczącego rynku nieruchomości, konfliktów przestrzennych, praw człowieka, jak też pozycji właścicieli nieruchomości.

W pracy przedstawiono w sposób wyczerpujący dylematy związane ze stosowaniem prawa planowania przestrzennego z perspektywy zachodnioeuropejskiej. Wiele z tych dylematów znajduje ciekawe przełożenie na polski system planowania przestrzennego. Na podkreślenie zasługują zarazem wszyscy autorzy – uznani i aktywnie publikujący na tematy związane z prawem planowania przestrzennego (oprac. MN).

Newman, P., Thornley, A. (2005). *Urban Planning in Europe. International Competitions, National Systems and Planning Theory*, Routledge.

Fundamentalna praca na temat porównań krajowych systemów planowania przestrzennego. W znaczącym zakresie dotyczy spraw związanych z prawem planowania przestrzennego. W szczególności wyodrębnia rodziny planistyczne oraz rodziny prawne, podając kryteria, dzięki którym przedmiotowe klasyfikacje są możliwe.

Monografia jest niezwykle uznanym punktem odniesienia na temat planowania przestrzennego w Europie. Powinna odgrywać równie znaczącą rolę również przy okazji jakichkolwiek szerszych dyskusji na temat polskiego prawa planowania przestrzennego, a także możliwych kierunków jego zmian (oprac. MN).

Niedziałkowski, K., Beunen, R. (2019). *The risky business of planning reform – The evolution of local spatial planning in Poland. Land Use Policy*, 85. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.03.041>

Badanie przeprowadzone w artykule bazuje na analizie dyskursu dotyczącego lokalnego planowania przestrzennego w Polsce od lat dwudziestych XX w. Autorzy identyfikują dominujące kierunki polityki planowania przestrzennego oraz determinanty wewnętrzne i zewnętrzne, które doprowadziły do reformy systemu planistycznego na początku lat 90. Artykuł ukazuje, że „motorem” reformy planistycznej były próby adaptacji planowania przestrzennego do zmieniających się uwarunkowań społeczno-ekonomicznych oraz legislacyjnych po 1989 roku. Nowe ramy prawno-instytucjonalne, które powstały na bazie reformy nie wprowadziły jednak skutecznych narzędzi lokalnego planowania przestrzennego.

Artykuł przedstawia ciekawą perspektywę czasową (1918 – 2017) dotyczącą polityki przestrzennej w Polsce. Analiza planowania przestrzennego w Polsce pokazuje jak planowanie ewoluuje wraz z polityką i praktykami planowania, zmieniając się w zależności od kontekstu społeczno-gospodarczo-politycznego. Jest to ujęcie całościowe, syntetyczne i w sposób przystępny przedstawiające historię planowania przestrzennego w Polsce. Przeprowadzona analiza uświadamia ponadto jak trudnym może być przywracanie określonych instrumentów i podejść planistycznych po usunięciu ich z zestawu narzędzi systemu planowania (oprac. AKK, KR).

Niewiadomski, Z. (2003). *Nowe prawo o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Komentarz*. Twigger.

Jeden z pierwszych komentarzy do obowiązującej od roku 2023 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, obejmujący przede wszystkim wyjaśnienia kluczowych zmian, a także rolę nowych instrumentów. Z uwagi na rangę autora (współkształtującego w kolejnych latach kierunki wykładni ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) wskazane refleksje również z aktualnej perspektywy okazują się inspirujące (oprac. MN).

Niewiadomski, Z. (red.), (2018). (wcześniejsze i kolejne wydania). *Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne. Komentarz*. C.H. Beck.

Kompleksowa analiza ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, regularnie aktualizowana i dostosowana do kolejnych, zmieniających się przepisów. Zawiera istotne rozważania, między innymi dotyczące interesu publicznego w planowaniu przestrzennym.

Publikacja stanowi najlepiej znany, najczęściej stosowany i analizowany (również przez sądy) komentarz z zakresu prawa planowania przestrzennego. Również z uwagi na powyższe jego znaczenie jest szczególne. Z perspektywy osoby chcącej znać polskie prawo planowania przestrzennego konieczna wydaje się znajomość wyrażonych w tym komentarzu ocen oraz kierunków wykładni prawa (oprac. MN).

Niżnik-Dobosz, I. (red.). (2012). *Przestrzeń i nieruchomości jako przedmiot prawa administracyjnego*, Lexis Nexis.

Z perspektywy prawa planowania przestrzennego szczególnie istotna jest pierwsza część monografii, obejmująca pojęcia i instytucje planowania i zagospodarowania przestrzennego. W tym kontekście poruszono między innymi problemy dotyczące zasady ciągłości planowania przestrzennego (jako dyrektywy wykładni w procesach stosowania prawa administracyjnego – autor W. Jakimowicz), zakres obowiązywania norm kształtujących ład przestrzenny, interes publiczny w planowaniu przestrzennym, czy też status studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Monografia została przygotowana przez uznanych polskich autorów i w ramach podejmowanych tematów zawiera wyjątkowo trafne i pogłębione oceny oraz tezy. Mogą one stanowić podstawę i inspirację dla dokonywania wykładni (oprac. MN).

Norman, B. (2022). *Urban Planning for Climate Change*. Routledge.

Monografia przedstawia uniwersalne (zróżnicowane w poszczególnych częściach świata) wyzwania klimatyczne dotyczące systemów planowania przestrzennego. Obejmuje również refleksję nad kontekstem prawnym, zwłaszcza dotyczącym relatywnie nowych praktyk i rozwiązań.

Uwzględnianie wyzwań klimatycznych stanowi jedno z priorytetowych zadań systemów planowania przestrzennego. Przedmiotową monografię można uznać za najobszerniejszą aktualnie publikację, poruszającą wskazany temat, przedstawiającą kluczowe wyzwania, bariery oraz dylematy (oprac. MN).

Nowak, M. J., Mitrea, A., Lukstina, G., Petrişor, A.-I., Kovács, K. F., Simeonova, V., Yanchev, P., Jürge-son, E., Pödra, K., Řezáč, V., Mikalauskaite, K., Pranevičienė, B., Ladzianska, Z., & Baloga, M. (2023). *Spatial Planning Systems in Central and Eastern European Countries. Review and Comparison of Se-lected Issues*. Springer.

Publikacja stanowi porównanie szeregu kluczowych aspektów systemów planowania przestrzennego w dziewięciu krajach Europy Środkowo-Wschodniej, tj. w Rumunii, Bułgarii, na Węgrzech, w Czechach, na Słowacji, Litwie, Łotwie, w Estonii i w Polsce. Praca odznacza się metodycznym podejściem do porówny-wania i zestawiania systemów planowania przestrzennego, w szczególności w obszarze strategicznych i regulacyjnych wymiarów planowania. W sposób dogłębny analizuje też różnice w stosowanej termino-logii.

Zebranie zespołu autorów z każdego z omawianych krajów pozwoliło na 'wyłapanie' całej złożoności i niu-ansów różnicowania systemów planowania, w krajach które przeszły transformację systemową na prze-łomie lat 80. i 90. XX wieku. Tym samym publikacja ułatwia zrozumienie podstawowych cech współ-czesnych systemów planowania każdego z omawianych krajów. Publikacja ta jest kluczowym źródłem in-formacji dla osób zajmujących się analizami porównawczymi i razem z pracą V. Nadina et al. (2024) – oma-wianą we wcześniejszej części opracowania) mogą tworzyć fundament dla kolejnych kompleksowych podejść do porównywania i klasyfikacji systemów planowania i zarządzania terytorialnego (oprac. BSK).

Parysek, J.J. (2016). Asking about the Future of Spatial Management in Poland. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 2.

Autor dokonuje bardzo krytycznej oceny systemu planowania przestrzennego w Polsce. W szczególności wyodrębnia grupę różnicowanych jego wiodących słabości, każdą rozwijając i uzasadniając. Właściwie każdy ze wskazanych elementów krytyki można również odnieść do obowiązującego w Polsce prawa planowania przestrzennego.

Wskazana bardzo krytyczna pozaprawna perspektywa wydaje się niezwykle istotna w ramach szerszej debaty dotyczącej roli prawa planowania przestrzennego. Wskazany tekst dostarcza również prawnikom syntetycznie i klarownie ujętych informacji na temat tego, jak geografowie społeczno-ekonomiczni po-strzegają słabości prawa planowania przestrzennego w Polsce (oprac. MN).

Reimer, M., Getimis, P., Blotevogel, H. (red.). (2014). *Spatial Planning Systems and Practices in Europe. A comparative perspective on continuity and change*. Routledge.

Monografia obejmuje krytyczne porównanie systemów planowania przestrzennego wybranych państw europejskich. Poza ujęciami generalnymi znajdują się indywidualne rozdziały „krajowe” (jeden z rozdzia-łów, autorstwa G. Cotelli dotyczy polskiego systemu planowania przestrzennego).

Monografia jest uznawana za jedno z najciekawszych i najbardziej problemowych porównań systemów planowania przestrzennego w Europie. Można w niej znaleźć również rozważania dotyczące roli prawa planowania przestrzennego, w tym znaną metaforę, zgodnie z którą prawo planowania przestrzennego stanowi korytarz, a praktyka planistyczna stanowi ścieżkę w tym korytarzu oraz konkluzję, że w takim sa-mym korytarzu mogą być wyodrębniane różne ścieżki (oprac. MN).

Rydin, Y., Beauregard, R., Cremaschi, M., Lieto, L. (red.). (2022). *Regulation and Planning. Practices, Institutions, Agency*. Routledge.

W monografii podjęto próbę przedstawienia, w kontekście teoretycznym i praktycznym, roli regulacji w sferze planowania przestrzennego. Poszczególne rozdziały zawierają między innymi pogłębione studia przypadków. W monografii wyodrębniono i szczegółowo omówiono możliwe do identyfikacji podejścia związane z rolą regulacji w planowaniu przestrzennym.

Praca jest istotna z perspektywy wzmocnienia dyskusji zarówno na temat polskich instrumentów i celów planowania przestrzennego, sposobu ich realizacji (i występujących przy tej okazji barier), jak również sposobu podejścia do zmian w prawie planowania przestrzennego (oprac. MN).

Ostrowska, A. (2020). *Niepewność sytuacji prawnej jednostki w sferze stanowienia i obowiązywania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego*. Wydawnictwo UMCS.

Monografia zawiera kompleksową analizę zróżnicowanych prawnych aspektów dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W szczególności dotyczy zagadnień władztwa gminy w sferze planowania przestrzennego, standardów legislacji administracyjnej w sferze planowania przestrzennego, niepewności sytuacji prawnej jednostki związanej z jurydyczną konstrukcją planu oraz granicami ochrony prawa własności w planowaniu przestrzennym. Zwrócono również uwagę na aspekt partycypacji społecznej, nadzór i kontrolę nad miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, a także kwestię dostępu do sądu w sprawach dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Praca stanowi najbardziej obszerną prawną analizę dotyczącą miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wyrażone przez Autorkę oceny są istotne jednak nie tylko z perspektywy prawnej. Odpowiednio dostosowane, mogą również w pełni uzupełniać analizy pozaprawne dotyczące tego kluczowego z perspektywy polskiego systemu planowania przestrzennego instrumentu (oprac. MN).

Sosnowski, P. (2011). *Gminne planowanie przestrzenne a administracja rządowa*. Lexis Nexis.

Monografia podejmuje temat zakresu przedmiotowego i podmiotowego oddziaływania administracji rządowej na planowanie przestrzenne gminy. Wyodrębnia również prawne formy oddziaływania, akcentując w tym kontekście temat ochrony samodzielności planistycznej gminy.

Kwestia relacji pomiędzy władzą krajową a władzą lokalną, stanowi jedno z fundamentalnych zagadnień w planowaniu przestrzennym. Przedmiotowa monografia zawiera bardzo szeroką charakterystykę wskazanych relacji (oprac. MN).

Stańczyk, Z., Zachariasz, I. (2022). *Prawne podstawy zarządzania procesami urbanizacji. Doświadczenia Polski a Anglii, Danii, Francji i Niemiec*. Instytut Rozwoju Miast.

Książka zawiera charakterystykę prawnych podstaw zarządzania procesami urbanizacji w Anglii, Królestwie Danii, we Francji oraz w Niemczech. W szczególności dotyczy to ogólnych zasad planowania przestrzennego, szczegółowych rozwiązań dotyczących opłat adiacenckich, a także szczegółowego układu aktów planistycznych.

Publikacja podejmuje ważny, relatywnie rzadko poruszany w polskiej literaturze temat rozwiązań prawnych z zakresu planowania przestrzennego, obowiązujących w innych krajach. Monograficzne ujęcie umożliwia szeroką, wyczerpującą charakterystykę oraz próbę krytycznego zestawienia z rozwiązaniami polskimi (oprac. MN).

Szewczyk, M. (2017). *Aksjologia prawa zagospodarowania przestrzeni*. W: J. Zimmermann (red.), *Aksjologia prawa administracyjnego*, t. II. Wolters Kluwer.

Rozdział obejmujący polemiczne spojrzenie na oś konfliktu w prawie zagospodarowania przestrzeni. Autor broni pozycji i znaczenia wolności zabudowy w polskim systemie planowania przestrzennego. Przy tej okazji odwołuje się między innymi do rozwiązań i publikacji niemieckich.

Nurt akcentujący rolę wolności zabudowy w planowaniu przestrzennym jest między innymi mocno zauważalny w orzecznictwie. Znajomość prawa planowania przestrzennego wymaga więc zapoznania się z przedmiotową argumentacją, bardzo precyzyjnie i klarownie w przedmiotowym przypadku wyrażoną (oprac. MN).

Szewczyk, M., Kruś, M., Leoński, Z. (2019). *Prawo zagospodarowania przestrzeni*. Wolters Kluwer Polska.

Publikacja składa się z pięciu części, każda z nich dzieli się następnie na rozdziały i podrozdziały. Całość zawiera opis wszelkich istotnych zagadnień teoretycznych oraz praktycznych związanych z regulacjami administracyjnoprawnymi w zakresie szeroko rozumianego gospodarowania przestrzenią (geneza historyczna i rozwój regulacji, przepisy z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego, prawo budowlane, środowiskowe regulacje związane z procesem inwestycyjno-budowlanym, regulacje dotyczące gospodarowania nieruchomościami).

Kompleksowe opracowanie dotyczące prawa zagospodarowania przestrzeni. Bardzo dobre zarówno dla początkujących badawczy, którzy chcieliby usystematyzować sobie przedmiotową problematykę, jak i – z uwagi na wysoki stopień szczegółowości prowadzonej analizy – dla tych bardziej zaawansowanych (oprac. KRM).

Szlachetko, J.H., Szlachetko, K. (2019). *Udział interesariuszy w kształtowaniu i prowadzeniu polityki rewitalizacyjnej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Od momentu obowiązywania ustawy o rewitalizacji (2015) eksperci podkreślają, że gwarantuje ona szeroką partycypację społeczną. W monografii w bardzo precyzyjny (z punktu widzenia prawnego), ale i przystępny sposób wskazano, że partycypacja społeczna stała się zasadą prawną prowadzenia rewitalizacji „nadanie partycypacji społecznej rangi zasady prawnej, o czym mowa w art. 3 ust. 2 pkt 1 ustawy, wyraża intencję prawodawcy, który uznał aktywność społeczną w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki rewitalizacyjnej za istotną wartość (za jej fundament)” (s. 51). Co istotne z punktu widzenia praktyków rewitalizacji, Autorzy podkreślają, że konstrukcja prawna ustawy o rewitalizacji nie tylko oblige Ograny gminy do zapewnieniu interesariuszom możliwości partycypacji w procesie przygotowania, prowadzenia i monitorowania rewitalizacji z wykorzystaniem takich form jak konsultacje oraz Komitet rewitalizacji, ale też innych fakultatywnych form partycypacji.

Monografia jest ważna i warta polecenia także dlatego, że może trafić do różnych grup odbiorców. Czytana przez prawników będzie interesującym studium, w jaki sposób ustawodawca przez partycypację zapewnioną w procesie rewitalizacji kształtuje możliwość demokratyzacji i partycypacji decyzji istotnych z punktu widzenia wspólnot samorządowych. Natomiast praktycy rewitalizacji i partycypacji mogą potraktować publikację jako pewne kompendium wiedzy prawnej, ale i źródło argumentów do dyskusji z władzami gmin, dlaczego proces partycypacji warto prowadzić możliwie szeroko. Nie tylko przez pryzmat korzyści z partycypacji, ale i obowiązków oraz pewnych drobnych praktyk wynikających z prawnego podejścia. Publikacja może być także podstawą podnoszenia swoich kompetencji związanych z wiedzą prawną o funkcjonowaniu wspólnoty samorządowej dla radnych, ale i innych interesariuszy, w tym szczególnie organizacji społecznych biorących udział w procesie partycypacji (oprac. PLK).

Szlachetko, K., Szlachetko, J.H. (red.). (2024). *Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne. Komentarz*. Wolters Kluwer.

Publikacja stanowi pierwszy obszerny, wieloautorski komentarz dotyczący znowelizowanej (w roku 2023) ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Obejmuje analizę zarówno dotychczas obowiązujących, jak również nowych rozwiązań z zakresu prawa planowania przestrzennego, w tym na przykład planów ogólnych lub zintegrowanych planów inwestycyjnych.

Jednym z walorów książki jest pierwsze pogłębione, całościowe podejście do aktualnego brzmienia ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Podkreślić należy jednak również szerokie, interdyscyplinarne podejście zespołu autorskiego, składającego się nie tylko „typowych” prawników zajmujących się prawem planowania przestrzennego, ale również praktyków obserwujących stosowanie prawa na różnych szczeblach planowania przestrzennego (oprac. MN).

Szwajdler, W. (red.). (2013). *Aspekty prawne planowania i zagospodarowania przestrzennego*. Wolters Kluwer, Warszawa.

Monografia stanowi syntetyczne i spójne opracowanie przedstawiające najważniejsze zagadnienia dotyczące regulacji prawnych z zakresu planowania. Autorzy publikacji skupili się na instytucjach i procedurach unormowanych w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zaś kwestie dotyczące innych ustaw analizowano jedynie w uzupełniającym zakresie. Największą zaletą opracowania jest jego kompleksowy charakter, obejmujący na 168 stronach najważniejsze problemy teoretyczne, choć jednocześnie doniosłe dla praktyki stosowania prawa planowania i zagospodarowania przestrzennego (oprac. KRM).

Śleszyński, P., Kowalewski, A., Markowski, T. (2018). *Uwarunkowania, skutki i propozycje naprawy chaosu przestrzennego (t. III raportu Studia nad chaosem przestrzennym)*. Studia KPZK PAN, t. CLXXXII.

Raport dotyczący chaosu przestrzennego stanowi fundamentalną pozycję z perspektywy dyskusji o większości problemów polskiego planowania przestrzennego. Dotyczy to również prawa planowania przestrzennego. Pojęcie chaosu przestrzennego uwzględniono nawet w polskim orzecznictwie (jest również ważne przy rozumieniu ładu przestrzennego oraz interesu publicznego w planowaniu przestrzen-

nym). W tym kontekście trzeci tom raportu, przygotowany przez trzech jego wiodących autorów, zawiera rozważania na temat roli prawa planowania przestrzennego oraz postulatów niezbędnych reform (oprac. MN).

Woźniak, M. (2018). *Interes publiczny i interes indywidualny w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*. Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

Monografia dotyczy konstrukcji prawnej interesu publicznego i interesu indywidualnego w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Tytułową problematykę przedstawiono w niej z uwzględnieniem zagadnień aksjologii prawa oraz ustaleń przyjętych na gruncie nauki prawa administracyjnego.

Publikację należy uznać za istotną ze względu na wagę problemu, jakiego dotyczy – o nią jest kwestia rozstrzygnięcia kolizji między interesem publicznym a interesem prywatnym. Powiązania i relacje pomiędzy interesami podmiotów prawa wymuszają konieczność wyważania interesów, co następuje obecnie w większości współczesnych systemów planistycznych (oprac. KRM).

Yilmaz, O., Gürsoy Sürmeneli, H., Alkan, M. (2023). Spatial-Land use planning system data model proposal for edition II of LADM. *Geocarto International*, 38(1), 2284278. <https://doi.org/10.1080/10106049.2023.2284278>

Autorzy proponują rozszerzenie Land Administration Domain Model (LADM) o dane planowania przestrzennego. W tym celu próbują znaleźć wspólne elementy systemów planowania przestrzennego różnych krajów, a następnie poszerzają opracowany w UML schemat pojęciowy zawarty w normie ISO 19152:2012 Land Administration Domain Model (LADM), tak aby powstał Spatial Planning System Data Model (SPSDM). Zakładają, że efekt ich prac koncepcyjnych może zachęcić decydentów planowania przestrzennego do prezentowania danych planistycznych w ustandaryzowanej strukturze oraz integracji danych planistycznych z systemami administrowania gruntami (eng. LAS – Land Administration System) opartymi o LADM.

Praca podejmuje ważną próbę standaryzacji systemów administrowania gruntami, które w Polsce są reprezentowane przez Zintegrowany System Informacji o Nieruchomościach (ZSIN), w części dotyczącej planowania przestrzennego. Zawiera koncepcję, która docelowo mogłaby pomóc opracować nową wersję Land Administration Domain Model (LADM). Jej powstanie mogłoby mieć (o ile osoby tworzące polskie prawo chciałby z niej skorzystać) znaczny wpływ na polskie przepisy wykonawcze do ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w zakresie dotyczącym zbiorów danych przestrzennych oraz projektowania poszczególnych dokumentów planowania przestrzennego, a także na rozszerzenie ZSIN o dane planowania przestrzennego (oprac. AB).